

Rūstis Kamuntavičius

GUDIJOS ISTORIJA

BALTARUSIJOS ISTORIJA

Mokslo monografija

Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės institutas

VILNIUS, 2021

Recenzentai:

Dr. Tomas Balkelis (Lietuvos istorijos institutas)

Dr. Valius Venckūnas (Vilniaus universitetas)

Monografijos leidybai pritarta Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto tarybos posėdyje 2021 m. gegužės 20 d. (protokolas 2021-05-20 nr. 4)

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais internete, platinti jo kopijas – parduoti, nuomoti, teikti panaudai, be autoriaus sutikimo išleisti ir versti. Taip pat draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

© Rūstis Kamuntavičius, 2021

© Romas Dubonis, meninis apipavidalinimas, 2021

© Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2021

ISBN 978-5-420-01839-2

TURINYS

- 8 ◇ Pratarinė
- 10 ◇ Įvadas
- 10 ◇ Kodėl iki šiol neparašėme Gudijos istorijos?
- 18 ◇ Gudijos istorijos metodas: lyginti ir suprasti
- 21 ◇ Metodo problemos ir iššūkiai

- 27 ◇ **BALTA**
- 28 ◇ **Rusia ir Gudija. Gudijos idėjos gimimas**
- 28 ◇ Užumazgos. Pirmieji gyventojai
- 30 ◇ Gudijos idėja. Indoeuropiečiai, baltai ir slavai
- 38 ◇ Tautos šaknų paieškos.
Krivičiai, radimičiai ir dregovičiai
- 41 ◇ Vietinės ir visuotinės valdžios pradžia.
Nuo gentinių valstybinių darinių iki Kijevo Rusios
- 45 ◇ Pirmosios gudų valstybės, X–XII amžiai.
Polockas ir Turovas
- 53 ◇ Grėsmės iš Rytų ir Vakarų, XIII amžiaus pirmoji pusė.
Kryžiuočiai ir mongolai-totoriai

- 56 ◇ **Lietuva ir Gudija. Sąjunga**
- 56 ◇ Naujos valstybės gimimas, XIII amžiaus vidurys.
Mindaugas ir Naugardukas
- 68 ◇ Didieji kunigaikščiai – valstybės kūrėjai, XIV amžius
- 76 ◇ Gudijos žemių vienijimas ir telkimas

- 81 ◇ **Lenkija ir Lietuva. Politika ir ekonomika**
- 81 ◇ Krėva ir geopolitinės XV amžiaus permainos
- 85 ◇ Regioninė ekspansija: paskutiniai Gediminaičiai,
XVI amžius
- 92 ◇ Abiejų Tautų Respublikos politinė raida,
XVII–XVIII amžiai
- 101 ◇ Ūkiniai ir socialiniai pokyčiai

- 111 ◇ Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Kultūra ir identitetas
- 111 ◇ Gudija, Baltarusija, Baltoji Rusia, rusėnai
ir kiti pavadinimai
- 120 ◇ Kalba ir knygos, XIV–XVI amžiai
- 127 ◇ Mokslas, literatūra ir švietimas, XVII–XVIII amžiai
- 131 ◇ Tautos ir religijos
- 135 ◇ Architektūra ir menas

- 142 ◇ Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Politinė bendrija
- 142 ◇ Laisvų piliečių bendruomenė
- 149 ◇ Teisės viršenybė. Lietuvos Statutai
- 155 ◇ Abiejų Tautų Respublikos laikotarpio susigrąžinimas

- 161 ◇ **RAUDONA**
- 162 ◇ **Kova su imperija**
- 162 ◇ Inkorporacija
- 167 ◇ 1812 metų karas
- 170 ◇ 1830 metų sukilimas
- 175 ◇ 1863–1864 metų sukilimas
- 181 ◇ Politinės partijos ir judėjimai
- 185 ◇ 1905 metų revoliucija
- 188 ◇ Pirmasis pasaulinis karas

- 192 ◇ **Projektas „Balta Rusija“: ūkis, kultūra
ir tautos idėja XIX amžiuje**
- 192 ◇ Baudžiavinio ūkio raida
- 198 ◇ „Kapitalizmo“ pradžia.
Ekonomika panaikinus baudžiavą
- 202 ◇ Konfesiniai santykiai
- 204 ◇ Kultūrinės permainos ir rusifikacija
- 209 ◇ Savimonės ir identiteto raidos aspektai
- 214 ◇ Literatūra, teatras, dailė ir architektūra

- 224 ◇ **Tautos ir šalies „įrėminimas“ XX amžiuje**
- 224 ◇ Permaininga Pirmojo pasaulinio karo pabaiga
- 228 ◇ Valstybingumo paskelbimas, bandymai jį išlaikyti
ir krašto padalijimas
- 235 ◇ Sovietų Baltarusija tarpukariu

- 246 ◇ Lenkiška Gudija tarpukariu
- 255 ◇ Antrasis pasaulinis karas
- 264 ◇ Josifo Stalino pokario dešimtmetis
- 269 ◇ Socialistinės respublikos pokyčiai.
Chruščiovas, Brežnevas ir Gorbačiovas

- 281 ◇ **BALTA**
- 282 ◇ **Dabartinė Gudija**
- 282 ◇ Laisvės ir demokratijos viltis, 1990–1994 metai
- 290 ◇ Aliaksandro Lukašenkos laikai, 1994–2020 metai
- 299 ◇ Gudijos revoliucija, 2020 metai
- 302 ◇ Kodėl „Balta“?
- 306 ◇ Gudų identitetas – apibendrinamosios pastabos
- 315 ◇ Ar reikia Lietuvai bijoti Gudijos istorijos?

- 318 ◇ Summary
- 329 ◇ Cituotos literatūros sąrašas

- 336 ◇ **Rodyklės**
- 336 ◇ Asmenų rodyklė
- 346 ◇ Kraštų ir vietovių rodyklė
- 351 ◇ Dėl gudų organizacijų pavadinimų